

DESPRE UNELE ELEMENTE „GOALE” ÎN SISTEMUL MORFOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE NORMATE ȘI AL GRAIURILOR ROMÂNEȘTI

O problemă eternă a morfologiei istorice a limbilor romanice o constituie acel element aparent „vid” din punctul de vedere al conținutului semantic și funcțional, care urmează imediat tulpinii verbale și care apare în multe varietăți romanice doar la anumite persoane ale prezentului. În ceea ce privește limba română, este vorba de formativele, sau „augmentele” *-ez* și *-esc*, pe care le găsim, respectiv, la conjugările întâi și a patra: *lucrez, lucrezi, lucrează*, [lucrăm, lucrați], *lucrează* etc., și *iubesc, iubești, iubește*, [iubim, iubiți], *iubesc* etc.

După părerea noastră, nu a fost luată în considerare cu atenția cuvenită poziția românei în privința acestor „augmente”. Lucrările comparative în general nu dau decât o descriere superficială a acestor formative și a distribuției lor paradigmatică, neglijând valoarea datelor românești pentru o înțelegere mai profundă a naturii acestora în perspectivă romanică. În plus, mulți lingviști presupun că fiecărei forme morfologice independente ar trebui să-i corespundă o semnificație proprie și la fel de independentă. În ceea ce privește augmentele, aceasta înseamnă două lucruri: fie că își mai păstrează o anumită semnificație, fie că ele s-au „lexicalizat”, încât nu mai sunt elemente autonome ale structurii morfologice, ci au devenit parte integrantă și inseparabilă a rădăcinii. Dar varietățile românești oferă prețioase dovezi, pe de o parte ale „autonomiei” structurale a augmentelor, iar pe de alta ale adevăratei „vacuități” semantice a lor.

Știm că *-ez* își are originea într-un afix grecesc cu valoare iterativă sau intensivă, pe când *-esc* ar fi avut în latina târzie o valoare ingresivă sau transformativă. A. Zamboni (1981, 1983) a susținut – în două articole pe care le consider cele mai cuprinzătoare discuții despre problemă – că în varietățile italienești ar mai supraviețui aceste valori în respectivele augmente. Totuși, am încercat să dovedim (în două studii în pregătire) că numai unor augmente li se poate atribui un sens, pe când multe altele sunt lipsite cu desăvârșire de sens, ceea ce înseamnă că nu se poate vorbi despre o semnificație generală a lor.

Pentru a înțelege natura celor două augmente și dintr-o perspectivă cu adevărat comparativă, trebuie considerate mai de aproape varietățile românești, care arată că augmentele sunt lipsite de vreo semnificație proprie și că ele constituie, în același timp, elemente autonome ale structurii morfologice. Dar aceste constatări ne vor duce la un paradox: anume că, în ciuda lipsei lor de

semnificație, ele se mai comportă, diacronic, ca și cum ar avea un sens propriu. Rezolvarea acestui paradox dezvăluie importanța în analiza verbului românesc și romanic a unui tip de semnificație *pur și simplu morfologică*.

În română, schimbările morfologice privind forma *imperativă* de persoana a doua tratează augmentul ca pe o unitate autonomă. Verbele din conjugările a doua, a treia și a patra își formează imperativul cu *-e* sau cu *-i* (*vezi, auzi, mergi vs rade, închide, pune*). În general, flexiunea imperativă se formează în limba română în funcție de tranzitivitate, verbele tranzitive având desinența *-e* (unele dintre ele au *-e* numai înaintea de un pronume clitic: *crezi!* vs *crede-l!*). Totuși, în anumite cazuri, alegerea desinenței este pur și simplu lexicală (*vezi!, auzi!, ai!*, în ciuda tranzitivității acestor verbe). Dovada „autonomiei” formale a augmentului *-esc* este că acesta are întotdeauna – și indiferent de eventuala intransitivitate a verbului din care face parte – ca formă de imperativ pe *-ește!* și niciodată pe *-ești*: deci, alături de *iubește!, primește!*, tranzitive, avem și *zâmbeste!, trăiește!* etc., intransitive. Echivalența semantică existentă între imperativele cu *-i* și forma imperativă a augmentului este dovedită și de un verb ca *a ghici*, unde prezența augmentului apare ca facultativă: apare *-i* când lipsește augmentul (*ghici!*), dar *ghicește!* în prezența acestuia. La fel se comportă în anumite graiuri și verbul *a griji*¹.

Augmentul mai comportă o particularitate în anumite graiuri, unde forma *-ește*, în special la imperativ, poate să-și piardă ultima secțiune (*-ște*). Scurtarea respectivă este răspândită în graiuri, mai ales în Transilvania, în Maramureș și în dialectele sud-dunărene², după cum arată harta 2107 (*păzește!*) din ALR II s.n. (punctele 02, 36, 76, 182, 228, 346, 705, 784, 812, 836, 899); ALRM II s.n., vol. IV, hărțile 1627 „lovește!”, 1628 „oprește!”; ALRR – Maramureș, hărțile 1119 „vorbește”, 1625 „tușește!”³. Cu toate că cuvintele cu vocală + *-ște* final au o frecvență destul de ridicată în graiurile românești, judecând după hărțile ALR II s.n., 1413 „părintește”, 1475 „omenește”, 1476 „copilărește”, 2040 „să împuște”, 2041 „să muște”⁴, astfel de scurtări par să fie cu totul *specifice augmentului*. Originea scurtării respective este neclară: pare puțin probabil că aceasta ar fi de natură fonologică și nu am exclude posibilitatea ca alternanța dintre *este* și *e* de la verbul *a fi* (*vezi* și ALR II, harta 2157) să fie explicația ei (în ciuda diferențelor

¹ Vezi ALR II s.n., hărțile 2102, 2104, 2111; ALRM II s.n., vol. IV, hărțile 1624, 1625 și Frățilă (1973, p. 20).

² Vezi Pușcariu 1926, p. 178. Atanasov 2002, p. 252 relevă același lucru pentru imperativ în meglenoromână, ca și Capidan 1932, p. 450, pentru aromână.

³ În cazul verbelor *a simți* și *a ascuți*, scurtarea pare a se fi extins analogic la conjunctiv, care în mai multe puncte ale hărților 1127 și 1134 are forma *simță* „simtă” și *ascuță* „ascuțească”.

⁴ De asemenea, cuvântul *pește* nu se reduce niciodată la **pé* sau **peá* (*vezi* ALRR – Maramureș, vol. IV, planșa XLIV). Istroromâna are *creste* (*crește*) față de augmentul *-é* (Pușcariu 1926, p. 178, 188). Meglenoromâna are numai *-eaște* la adverbe, față de augmentul imperativ *-ea* (Atanasov 2002, p. 253).

fonologice existente dintre *este* și *-ește*)⁵. În orice caz, subliniez că fenomenul se limitează tocmai la augment.

Istoromâna ocupă un loc aparte în istoria augmentului *-ez*⁶, „încât acesta se pare că a dispărut cu desăvârșire din dialectul respectiv” (cf. Pușcariu 1926, p. 168; Kovačec 1971, p. 136-142). În timp ce limba română literară are *lucrez*, *durez* etc., istoromâna are doar *lucru*, *duru* etc. Fără îndoială, trebuie ca istoromâna să fi pierdut, la un moment dat, un element care făcea parte din moștenirea lingvistică a tuturor dialectelor românești primitive. Deoarece nu mai găsim nicio rămășiță a augmentului, putem afirma că s-a pierdut augmentul însuși, ca fiind un element autonom și independent (adică „nelexicalizat”)⁷.

Există și un alt indiciu al autonomiei augmentelor (dar și al lipsei de semnificație lingvistică). T. Cotelnic (1999, p. 45) descrie impunerea de către autoritățile lingvistice din Republica Moldova în anii '60 și '70 a unor augmente la verbe care în româna literară nu le au, în vederea unei întăriri a deosebirilor dintre așa-zisa limbă moldovenească și limba română. Așadar, au fost exploatate atât independența formală a augmentelor, cât și vacuitatea lor semantică, în scopul folosirii acestora ca simboluri politice.

Cea mai bună dovadă a vacuității semantice a celor două augmente este faptul că unul și același verb poate avea un augment în unele graiuri, iar în altele nu. Pe plan diatopic, dacă un anumit verb are augment în graiul dintr-o anumită localitate, este aproape sigur că există alte localități în al căror grai acesta va lipsi⁸. În plus, răspândirea geografică a augmentului tinde să varieze de la un verb la altul. După cum a arătat Rodica Orza (1978), din ALR II reiese că singurul verb care are augmentul în toate punctele anchetate ale atlasului (cu o singură excepție) ar fi *a visa*⁹. Sigur este că nu se poate atribui augmentului, în ciuda anumitor cazuri în care se discerne, eventual, o diferență semantică, nici un sens general care să fie prezent oriunde apare el. În marea majoritate a cazurilor, el este lipsit cu totul de semnificație.

Planșele XLIV, XCVII, XCVIII și XCIX din ALRR – Maramureș, vol. IV arată că augmentul este absent pretutindeni pentru *sărez*, *greblez*, *grăpez*, *lucrez* (punctul 226 are *lucriadză* ca imperativ), pe când *cinez* are augmentul în toate localitățile anchetate. Compararea hărților 905 „îngenunchez”, 940 „sărez”, 949

⁵ Despre această ipoteză, propusă și de W. Meyer-Lübke, vezi însă Pușcariu 1926, p. 175.

⁶ Trebuie remarcat că nici în textele păstrate din limba dalmată veche nu aflăm acest augment. Materialele de care dispunem ne par prea fragmentare ca să concludem că augmentul nu a existat în această limbă, mai ales dacă ne amintim că acesta se mai găsește în varietatea vegliotă din secolul al XIX-lea, unde, de fapt, se pare că l-a înlocuit pe *-esc*.

⁷ Îl mai găsim la verbul *a cuteza*, unde augmentul pare a fi fost lexicalizat deja în româna comună și este prezent în toată paradigma. De asemenea, putem ignora anumite forme vădit împrumutate din româna literară (vezi Pușcariu, *loc. cit.*).

⁸ Vezi și Orza 1978, p. 41; Papahagi 1925, p. LXIX.

⁹ Este de remarcat că tocmai acest verb are, în unele varietăți meglenoromâne, augmentul „lexicalizat”, deci prezent în întreaga paradigmă (vezi Candrea 1937, p. 224).

„grăpez”, 963 „rășchiez” din NALR – Oltenia arată distribuția sporadică și cu totul nesistematică a augmentului la aceste verbe. În plus, descrierile graiurilor românești vorbesc frecvent de cazuri în care unul și același subiect șovăie¹⁰ între folosirea și nefolosirea augmentului, uneori chiar și în aceeași frază, fără nicio nuanță semantică¹¹. Este interesantă nota marginală la harta 1116 („miros”) din ALRR – Maramureș: în general, ca și în limba standard, lipsește augmentul, dar, „puși să repete, unii informatori au dat și forme cu augmentul”¹². E. Petrovici (ALRS, întrebarea 4863) arată că tipul *se bese* este normal în Banat, în Oltenia și în Muntenia, pe când *se bășește* ar fi forma obișnuită în Transilvania, în Moldova și în Basarabia. NALR – Oltenia harta 987 „plătesc” dă augmentul în toate punctele, pe când acesta lipsește în multe puncte din „cântăresc”. În sfârșit, chiar dacă Rodica Orza a demonstrat (1978, p. 39) că unele verbe cu *-esc* își mai păstrează valoarea incoativă, e evident că marea majoritate a acestora nu au nici un sens incoativ (ca de pildă *a iubi*, *a trăi*, *a găsi*). În lista verbelor identificate în studiul Rodicăi Orza ca având augmentul în aproape toate graiurile apar *a cârpi*, *a cloci*, *a cosi*, *a dori*, *a plăti*, *a pofti*, *a tuși*, *a urî*, al căror sens incoativ ni se pare minim sau inexistent.

În ciuda vacuității lor semantice și funcționale, este paradoxal faptul că în dezvoltarea limbii române și a dialectelor românești, cele două varietăți de augment par să aibă *aceeași valoare*, încât sunt tratate ca fiind *echivalente*. Această echivalență se manifestă în primul rând prin *substituirea* unui augment cu altul. Deja în secolul al XVI-lea aflăm cazuri sporadice cu *-ez* care înlocuiește pe *-esc* (de pildă *cucerează* în loc de *cucerește*; Lombard 1954/1955, p. 776). I. Ionică (1974, p. 244) dă o listă cu verbe aparținând ambelor conjugări, care în graiurile oltenești meridionale moderne pot să aibă fie *-ez*, fie *-esc* (*a îmbăligăra* – *îmbăligăresc*, *a gunoi* – *gunoiez* sau *gunoiesc*), pe când Mărgărit și Neagoe (2000, p. 20) dau *-eaște* în loc de *-ează*, la verbe ca *a steriliza* și *a interesa*, în dialectele românești din Bulgaria nord-occidentală¹³. Coja (1968, p. 32, 33) observă că *-ează*, pentru forma așteptată *-ește*, se aude frecvent în comentariile sportive, și că ‘mulți vorbitori’ conjugă *a datora* cu *-esc* la persoana a treia plural. Pentru *-esc* în loc de așteptatul *-ez-*, a se vedea NALR – Oltenia, harta 952 „greblez”, la punctul 987 (Castranova: *greblesc*, *să greblească*); ALRR – Transilvania, hărțile 176/7 „șchiopătez”, *-ezi*,

¹⁰ Vezi și Lombard 1954/1955, p. 487. Exemple de șovăieli între forme cu augment și forme fără el vezi tot la Lombard 1954/1955, p. 509. Oprea și Nagy 2002, p. 227, confirmă natura aleatorie a folosirii augmentelor în adaptarea împrumuturilor. T. Cotelnic (1999) citează câteva verbe unde prezența sau lipsa augmentului comportă o nuanță semantică (de pildă, *manifestă* și *manifestează*), dar nu reușim să deslușim nicio deosebire semantică *recurentă* dintre formele augmentate și cele neaugmentate. Vezi și Avram 1959, p. 326-330 și, pentru dialectul aromân, Capidan 1932, p. 40.

¹¹ Vezi, de pildă, Teaha 1961, p. 96; Ionică 1974, p. 145; Neagoe 1984, p. 62; Vulpe 1984, p. 335.

¹² La punctul 229 la 3pl.; la 231 la 2sg. și la 3sg.; la 234 la 1sg. și la 2sg.; la 236 la 1sg., 2sg., 3sg.

¹³ E adevărat că aceste înlocuiri pot să fi fost sprijinite de o șovăială între conjugările 1 și 4 (vezi Jordan 1935), dar este clar că tocmai augmentul se deosebește prin ușurința cu care acceptă înlocuirile.

-ează, să șchiopăteze’) în punctele 425 (*șchiopătesc, -ești, -ește; să șchiopătească*), 325 (*șchiopez, -iază; să șchiopiască/să șchiope*), 295, 296 (*știopălesc*), și harta 188 „visez”, în punctul 384 *visesc*¹⁴; Neiescu 1997, harta 27 („visez”), la punctul 5 (Korça, Albania). ALR II s.n., harta 1049, punctul 227, dă *înd'erunt'édz, înd'erunt'édz, înd'erunt'é, înd'erunt'ém, înd'erunt'êș, înd'erunt'ádză*, unde persoana a treia singular corespunde fonologic lui *-ește*¹⁵ (la punctul 235 se mai observă că, pe lângă forme fără augment, „babele” ar folosi altele cu *-esc*).

Istorromâna constituie o problemă curioasă și încă de rezolvat în privința lui *-esc-*. Acest augment apare nu numai la verbele de conjugarea a patra și la persoanele obișnuite ale prezentului, ci și la o clasă de verbe la care el se află în alternanță cu *-ei-*: ind. prez. *scusesc, scusești, scusé, scuséin, scuséiș, scusésc*, gerunziu *scuséinda* etc. Este vorba de o clasă de verbe alcătuită¹⁶ din împrumuturi italo-romanice de conjugarea întâi¹⁷ și din verbe croate în *-ati* (de exemplu, infinitiv *scusare* > *scuséi, igrati* „a juca” > *igréi*). Pușcariu (1926, p. 170 și urm.) observă că *-ei-* nu este un rezultat fonologic regulat al formelor cu *-a-* și formulează o explicație cam complicată, care face apel la introducerea în istorromână a imperativelor croate cu *-aimo, -aite*, din care s-ar fi extins analogic elementul *-ai-*, influențat la rândul lui de vocala *e* de la *-esc-* (de unde *-ei-*). Bineînțeles, o astfel de explicație nu este chiar imposibilă, dar o restructurare pătrunzătoare a întregii paradigme pe baza imperativului (și a imperativului unei limbi străine!) ar fi unică în limbile romanice, din câte știm, și trebuie spus că *-esc-* nu provoacă o asemenea transformare a vocalei în celelalte verbe unde apare (de pildă, *gonésc* nu provoacă o înlocuire a lui *gonín* de persoana întâi plural cu **gonén*). Meyer-Lübke (1895, vol. II, p. §203) admite în treacăt posibilitatea ca forma *-ei-* să aibă aceeași etimologie cu *-ez-* românesc, dar este preocupat de faptul că *-ei-* nu arată distribuția caracteristică a acestui augment. S. Pușcariu respinge o ipoteză formulată de Maiorescu (1874, p. 77), potrivit căreia *-ei-* ar fi un împrumut din vegliotă (unde elementul respectiv corespunde etimologic lui *-ez-* românesc)¹⁸, deoarece nu există nicio dovadă a unei influențe structurale vegliote asupra istorromânei. Bănuim că Meyer-Lübke și Maiorescu au fost pe calea cea bună, dar că izvorul lui *-ei-* trebuie căutat în dialectul italo-roman *istriian*. Ca și vegliota, graiurile istriene folosesc foarte mult augmentul *-e(j)-* la conjugarea întâi (cf. Valle d'Istria: *mastighéa* „mestecă” – Ive 1886, p. 100). Dacă acest augment era tipic împrumuturilor istriene (și mai cu seamă formelor de persoana a treia), atunci el putea să se generalizeze ca semn caracteristic tuturor împrumuturilor. În acest caz,

¹⁴ Dar anchetatorul a pus un semn de întrebare după formă. Pentru harta „pețesc”, la punctul 434, apare *votréz* sau *votrésu*.

¹⁵ Se pare că avem același lucru pentru *a visa* (harta 1053 „visez”), unde tocmai la 3 sg. apare *isá* (dar la conjunctiv – harta 155 – *să isádză*).

¹⁶ Popovici 1914, p. 95; Pușcariu 1926, p. 168, 170; 189; Kovačec 1971, p. 141.

¹⁷ În această categorie apar și unele împrumuturi italo-romanice cu infinitivul *-ere*: de exemplu, *movéi* < *m(u)overe*.

¹⁸ Vezi și Zamboni 1983, p. 123.

introducerea lui *-esc-* în anumite părți ale paradigmei se dovedește excepțional de interesantă, fiindcă ea reprezintă încă un exemplu al nivelării analogice între două formative semantice goale și care corespund lui *-esc-* și lui *-ez-* românești¹⁹.

Vedem că *-ez-* și *-esc-* au fost deseori tratate în varietățile românești ca și cum ar fi doar variante, diferite numai de conjugare, ale aceleiași entități subiacente. Înlocuirile seamănă cu fenomenul foarte bine cunoscut al așa-zisei „nivelări” analogice a alomorfelelor, care reflectă identitatea semantică a acestora: de pildă, multe graiuri românești (cf. ALR II s.n., hărțile 2197–2201) au eliminat alternanța din verbul *a usca*, în așa fel încât acesta se conjugă *usc, uști, uscă, uscăm, uscați, uscă* etc., cu o tulpină unică, care corespunde semnificației lexicale unice a acestui verb. Relativ la augmentele noastre, am vrea să spunem că și ele sunt *semantic* identice și că nivelările aici descrise reflectă o semnificație identică. Paradoxul unei identități semantice fără conținut semantic se rezolvă, dacă recunoaștem, după cum au făcut unii lingviști (ca Aronoff 1994; Pirrelli 2000), că trebuie admise două tipuri de „semnificație”. Pe de o parte, aceea care privește referențele „externe”, fie lexicale, fie morfosintactice, iar pe de alta, elemente cu adevărat autonome și exclusiv morfologice. Semnificația lui *-ez-* și *-esc-* este, pur și simplu, morfologică: „morfemul, sau elementul, care apare între rădăcina și flexiune în paradigma verbală”. Deci tocmai descrierea aparent naivă a augmentelor pe care am face-o dacă am încerca o analiză preliminară a structurii morfologice a verbului constituie o realitate psihologică. Bineînțeles, nu este vorba de o constatare simplistă, deoarece aceste elemente aparent „vide” sunt, în același timp, și elemente morfologice autonome, cu un conținut funcțional realmente existent – dar de natură exclusiv morfologică – și ca atare ele trebuie recunoscute nu numai în studiul varietăților românești, ci și în cercetări mai extinse asupra augmentelor în celelalte limbi romanice.

BIBLIOGRAFIE

- ALR II s.n. = *Atlasul lingvistic român*, Partea a II-a, serie nouă, de Emil Petrovici. Redactor responsabil Ioan Pătruț, vol. I–VII, București, Editura Academiei R.S.R., 1956–1972.
- ALR II – Supliment = *Atlasul Lingvistic Român*, Partea II, *Supliment. Termeni considerați obsceni*, Sibiu – Leipzig, 1942.
- ALRM II s.n., IV = *Micul Atlas lingvistic român*, serie nouă, vol. IV, București, Editura Academiei, 1981.
- ALRR – Maramureș = *Atlasul lingvistic român pe regiuni – Maramureș*, vol. IV, București, Editura Academiei Române, 1997.

¹⁹ Tabloul se complică în varietățile nordice ale istroromânei (vezi Kovačec 1971, p. 141), unde împrumuturile care au formativul *-ui-* se conjugă în felul următor: ind. prez. *verivuis, verivuiș, verivé, verivuiim, verivuiț, verivuis*; ind. imperf. *verivuiam*; gerund. *verivuiinda* etc. Verbele respective ar veni din verbe croate cu infinitivul în *-ovati* (prezent *-ujem* etc.) și, după modelul lui *-eis* etc., s-ar fi născut o formă nouă a augmentului cu *-uis*.

- ALRR – Transilvania = *Noul Atlas lingvistic pe regiuni. Transilvania*, vol. I, București, Editura Academiei Române, 1992.
- Aronoff 1994 = M. Aronoff, *Morphology by Itself*, Cambridge, MIT Press.
- Atanasov 2002 = Petar Atanasov, *Meglenoromâna astăzi*, București, Editura Academiei Române.
- Avram 1959 = Mioara Avram, *Mijloace morfologice de diferențiere lexicală în limba română*, în SCL, nr. 9, p. 315-336.
- Candrea 1937 = I. A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în GS, nr. 7, p. 194-230.
- Capidan 1932 = Theodor Capidan, *Aromânii. Dialectul aromân. Studiu lingvistic*. București, Academia Română.
- Coja 1968 = I. Coja, *Notă asupra flexiunii verbale la persoana a III-a*, în SCL, XIX, nr. 1, p. 29-34.
- Cotelnic 1999 = T. Cotelnic, *Despre verbele cu sau fără sufixele gramaticale -ez, -esc*, în LR, XLIX, p. 43-46.
- Frățilă 1973 = V. Frățilă, *Graiul de pe valea inferioară a Târnavelor*, Timișoara, Universitatea din Timișoara.
- Ionică 1974 = Ion Ionică, *Graiurile din sudul Olteniei*, Universitatea din București [teză de doctorat].
- Jordan 1935 = I. Jordan, *Forme de conjugare mixtă în limba română*, în „Buletinul Institutului de Filologie Română «A. Philippide»”, Iași, nr. 2, p. 47-127.
- Ive 1886 = Antonio Ive, *L'antico dialetto di Veglia*, în „Archivio glottologico italiano”, nr. 9, p. 114-187.
- Kovacec 1971 = A. Kovacec, *Descrierea istroromânei actuale*, București, Editura Academiei R.S.R.
- Lombard 1954/1955 = Alf Lombard, *Le verbe roumain. Étude morphologique*, vol. I, II, Lund, Gleerup.
- Maiden 2003 = M. Maiden, *Verb augments and meaninglessness in Romance morphology*, în *Studi di grammatica italiana*, XXII, p. 1-61.
- Maiden (în pregătire) = M. Maiden, *Morphophonological innovation*, în „The Cambridge History of the Romance Languages”.
- Maiorescu 1874 = Ion Maiorescu, *Itinerar în Istria și vocabular istriano-român*, Iași.
- Mărgărit, Neagoe 2000 = Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, *Cercetări asupra graiurilor românești vorbite în nord-estul Bulgariei (regiunea Loveci)*, în Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel (ed.), *Cercetări asupra graiurilor românești de peste hotare*, București, p. 10-29.
- Meyer-Lübke 1895 = *Grammaire des langues romanes*, II. *Morphologie*, Paris, H. Welter.
- NALR – Oltenia = *Noul Atlas lingvistic pe regiuni. Oltenia*, vol. V, București, Editura Academiei R.S.R., 1984.
- Neagoe 1984 = Victorela Neagoe, *Subdialectul bănățean*, în Rusu 1984, p. 240-84.
- Neiescu 1997 = Petru Neiescu, *Mic atlas al dialectului aromân din Albania și din Fosta Republică Iugoslavă Macedonia*, București, Editura Academiei Române.
- Oprea, Nagy 2002 = Ion Oprea, Rodica Nagy, *Istoria limbii române literare. Epoca modernă*, Suceava, Editura Universității.
- Orza 1978 = Rodica Orza, *Sufixe -ez și -esc în graiurile limbii române*, în SCL, XXIX, p. 35-42.
- Papahagi 1925 = Tache Papahagi, *Graiul și folclorul Maramureșului*, București, Cultura Națională.
- Pirrelli 2000 = Vito Pirrelli, *Paradigmi in morfologia. Un approccio interdisciplinare alla flessione verbale dell'italiano*, Pisa – Roma, Istituti editoriali e poligrafici internazionali.
- Popovici 1914 = Iosif Popovici, *Dialectele române din Istria*, Partea I-a, Halle.
- Pușcariu 1926 = S. Pușcariu, *Studii istroromâne*, București, Cultura Națională.
- Rusu 1984 = V. Rusu (coord.), *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul Românesc.
- Teaha 1961 = Teofil Teaha, *Graiul din Valea Crișului Negru*, București, Editura Academiei R.P.R.
- Vulpe 1984 = Magdalena Vulpe, *Subdialectul maramureșean*, în Rusu 1984, p. 320-54.
- Zamboni 1981 = A. Zamboni, *Un problema di morfologia romanza, l'ampliamento verbale in -idio, -idzo*, în „Quaderni patavini di linguistica”, nr. 2, p. 171-188.
- Zamboni 1983 = A. Zamboni, *La morfologia verbale latina in -sc- e la sua evoluzione romanza, appunti per una nuova via esplicativa*, în „Quaderni patavini di linguistica”, nr. 3, p. 87-138.

ON SOME “EMPTY” ELEMENTS IN THE MORPHOLOGICAL SYSTEM
OF STANDARD ROMANIAN AND OF SOME ROMANIAN DIALECTS*(Abstract)*

This study considers the history of the elements (or “augments”) *-ez/-eaz-* and *-esc-/-eșt-* in the Daco-Romance verb, and their importance for our understanding of the history of these elements in Romance languages generally. This history is paradoxical: on the one hand it is clear that these augments have long been devoid any conventional meaning, lexical or grammatical; on the other hand they behave diachronically as if they indeed had a “meaning”, and as if that meaning were the same for both sets of augments. They display (not only in Romanian but also in Italo-Romance and beyond) striking distributional parallels, and even certain characteristics of independent lexemes. Both are restricted to the present tense singular and third person forms respectively of the first and fourth conjugations, and thereby aligned with a recurrent distributional pattern of allomorphy in Romanian and other Romance verbs. Their morphological development is unitary and coherent, and independent of the lexemes in which they appear. There is also evidence of the intersubstitutability of the two forms of augment, suggesting that they are in some sense equivalent. In conclusion, it is argued that these facts are consistent with recent ideas on the autonomy of certain paradigmatic structures. Specifically, in this case, that the augments have a shared “meaning” which is “purely morphological”, and is constituted by a particular position between the lexical root and the inflectional ending.

*Trinity College
Oxford OX1 3BH
United Kingdom*